

סיכום מפגש הפתיחה בסדרת מפגשי GREEN DATE - 1.9.13

מקום המפגש: מוזיאון האדם והחי והספארי, הפארק הלאומי, רמת-גן

נוכחים: ניסים סוויסה, עיריית אשקלון; רונית איבגי, עיריית באר שבע; טלי קפלן-פיניש, עיריית בת ים; אריק הדר, עיריית חדרה; שירי סולמון, עיריית חיפה; לירון מעוז, עיריית ירושלים; הילה הורסוב, עיריית כפר סבא; מלכה נוסיל, עיריית נתניה; אהוד שטיין, אליאנא סובול ואינה פישר, עיריית פתח תקווה; אורי רוזין וצבי מילשטיין, עיריית ראשון לציון; לימור גולדפרב, עיריית רחובות; בתיה אלפסי וקרן מזרחי, עיריית רעננה; סורין סולמון, עיריית רמת גן; ורד קריספין-רמתי ואוריאל בבצ'יק, עיריית תל אביב-יפו; ענת רוזן ודורון להב, איגוד ערים אשדוד-חבל יבנה, לינס אוזן, איגוד ערים לשמירת איכות הסביבה (שרון-כרמל); אורית משעל והדס מרשל, היחידה האזורית לאיכות הסביבה בשרון; אורלי רונן וליאת גולן, מרכז השל לקיימות; איתן אטיה, לינור שגיא, דניה ואקנין, הלל פרטוק ועידית הוד, פורום ה-15.

נושא המפגש: מסגרת הפעולה הרעיונית והארגונית ליישום והטמעת האמנה בעיריות-אסטרטגיות עירוניות, מודלים ארגוניים ותפיסות אישיות.

כתבו: דניה ואקנין ולינור שגיא, פורום ה-15

מהלך המפגש:

פתיחה ועדכונים - לינור שגיא, מנהלת תחום איכות הסביבה בפורום ה-15:

- מה זה GREEN DATE ?** סדרת מפגשים אשר תלווה את שלב היישום וההטמעה שבפתחו עומדות כעת עיריות האמנה. המפגשים יערכו אחת לחצי שנה ויעסקו בכל פעם בנושא אחר שקשור לקיימות מקומית ולהגנת אקלים- תחבורה, בנייה ירוקה, תכנון עירוני, הסברה וחינוך ועוד. מטרתם המרכזית היא להפגיש את העיריות עם פרויקטים ויוזמות מוצלחות בתחומים השונים באמצעות מפגש ישיר עם יזמים/עיריות /ארגונים מובילים בתחום/משרדי ממשלה ועוד. מעבר לכך, נועדו מפגשי "גרין דייט" לאפשר הפוגה חווייתית ויצירת קבוצת עמיתים מגובשת.

עדכונים מקצועיים:

- **אימוץ התקן הישראלי לבנייה ירוקה**- החלטת ראשי הערים על אימוץ התקן הישראלי לבנייה ירוקה התקבלה בחודש יוני 2013. ניתן לעיין בנוסח המלא של ההחלטה [כאן](#).
- **הקפאת התוכנית הלאומית להפחתת פליטות גזי חממה**- התוכנית הוקפאה לשנתיים במסגרת הקיצוצים בתקציב המדינה. תקציבי התוכנית סייעו לקידום פרויקטים בתחום הפחתת הפליטות, כגון התייעלות אנרגטית ובנייה ירוקה.
- **עדכון סקרי הפליטות העירוניים לשנת 2012**- בתחילת אוגוסט העברנו לעיריות הנחיות לעדכון סקרי הפליטות העירוניים בנתוני שנת 2012. ניתן לעיין בהנחיות [כאן](#).
- **היערכות פורום ה-15 לשלב היישום וההטמעה**- שלב היישום מעמיד בפנינו אתגרים רבים המחייבים פיתוח כלים שמותאמים לו. יישום התוכניות מחייב את העיריות להפניה משמעותית של תקציבים לפעילות בקרב התושבים ותלוי במחויבות גבוהה של הנהלת העיריות לתהליך ולהטמעתו העמוקה בכלל אנפי העירייה. אנו מגבשים בימים אלה תוכנית שמטרתה לסייע להטמעת האמנה בקרב הנהלות העיריות. התהליך מרחיב את השיח של האמנה מהפחתת פליטות לתחומים של קיימות עירונית, איכות חיים וחוסן עירוני. המהלך מגובש בימים אלה ויושק במחצית שנת 2014.

הוצאתו של מר רוב בנט, מנכ"ל חברת EcoDistricts¹, פורטלנד, ארה"ב אודות הטמעת אסטרטגיה עירונית לקיימות- המקרה של פורטלנד

העיר פורטלנד בארה"ב היא עיר שעשתה מהפך תפיסתי ותכנוני. מעיר תעשייתית (שהתבססה על תעשיית רכב מסורתית) הממוקמת בסביבה תחרותית (אזור המפרץ, מטרופולין סיאטל) קיבלה העיר החלטה אסטרטגית ומנהיגותית להפוך לעיר מובילה בתחום הקיימות ודרך ראייה זו, להפוך להיות עיר טובה יותר.

החזון הזה הוביל לכך שהעיר הפכה למעבדה חיה, זירה בה ניתן לנסות מגוון יוזמות וליישם רעיונות חדשים. בהעדר תקציב מספק לביצוע החזון הוחלט לפעול ע"פ אסטרטגיה המבוססת על שלושה אלמנטים עיקריים:

- שימוש בתושבים כמשאב לפיתוח עירוני;
- בניית שותפויות- תושבים, עירייה, ארגונים, שלטון מרכזי;
- צמיחה חכמה ויעילות - הכוונת הפיתוח כך שכספם של התושבים נשאר בעיר ומושקע בה חזרה.

מתוך אלו, התבצעו בעיר מספר רב של פרויקטים ותהליכים: פרויקטים להתייעלות אנרגטית, תוכנית החדרת מי גשמים (Grey to Green), גגות ירוקים, בניית פארקים, פרויקט הפחתת היוממות בעיר ועוד...

מתווה התנהלות עירוני לדוגמא – הפחתת היוממות בעיר

אחת העבודות המרשימות ביותר שנעשו בפורטלנד הייתה הפעילות להפחתת כמות היוממות בעיר. המחשבה שעמדה מאחורי הפרויקט הייתה כי ערים יעילות יותר יובילו לחסכון כספי, כך שהכסף הנותר יסייעו לצמיחתה החכמה של העיר ולהגברת איכות החיים של התושבים בה.

על מנת להביא לצמצום השימוש ברכב פרטי והקטנת מרחקי ושעות היוממות, הוחלט על אסטרטגיה שבראש ובראשונה תוביל לקידום תוכניות עירוניות המעודדות עירוב שימושי קרקע כך שמקומות העבודה יתקרבו לבתי התושבים ויצמצמו מרחקי נסיעה והרחובות העירוניים יהפכו תוססים ומעודדים הליכה ברגל. שנית, הוחלט על הפחתת תקני החנייה בעיר (למידע נוסף בנושא תקני חנייה בישראל מומלץ לעיין בעבודה שנעשתה ע"י ארגון "תחבורה היום ומחר" [כאן](#)) ועידוד תושבים להגעה לעבודה באמצעים חלופיים. לצורך כך קודמו פרויקטים שונים, בהם שיתוף נסיעות באופניים (כמו למשל, פרויקט "תל-אופן" בתל אביב-יפו) במודל הפעלה של BOT אשר אינו כרוך בהקצאת תקציבים ניכרים; שיתוף נסיעות ברכב פרטי; עבודה עם מקומות עבודה לצורך עידוד הגעה לעבודה באופניים (תמריצים, הקמת מלתחות וכו') ועוד.

התוצאה של פעולות אלו, אשר בוצעו ללא השקעה ניכרת בתשתיות תחבורה (למעט סכומי כסף זעומים שהושקעו בסימון שבילי אופניים), היא שתוך עשור הופחתו הנסיעות ברכב פרטי למטרות יוממות בכ- 20%. לקריאה נוספת על הפרויקט לחצו [כאן](#).

אז מה איפשר את ההצלחה של פורטלנד?

ע"פ רוב בנט מדובר בשילוב של מספר גורמים: החלטה מנהיגותית של ראש עיר עם חזון (שהתחיל עם ראש העיר בשנות ה-70 ונמשך עד עצם היום הזה), הכנסת נושא היזמות ל-DNA העירוני של העיר, הפנמה עמוקה שקיימות מהווה דרך מרכזית להבטחת איכות חיים לתושבי העיר כך שנושא זה הפך להיות שיקול בכל התהליכים העירוניים וחלק בלתי נפרד מהתרבות הארגונית של העירייה.

¹ EcoDistricts הוא ארגון ששם לו למטרה לקדם חזון משותף לעירוניות מקיימת "מלמטה", תוך עירוב התושבים והשכונה. הוא מספק מודל של תהליך עבודה, תמיכה וכלים מקצועיים, שירותים והכשרות לבניית השכונות של העתיד. מידע נוסף באתר האינטרנט של EcoDistrict [כאן](#).

ביקור "מאחורי הקלעים" של הספארי ברמת-גן - הובלת תהליכי שינוי

כמו כל ארגון או חברה, גם הספארי ברמת-גן מתמודד עם אתגרים שונים. חלק מן האתגרים הללו דומים לאתגרים שאנו מכירים מניסיונונו כמובילי תהליך בעירויות: התייעלות אנרגטית, אקלום והסתגלות, בנייה בת-קיימא, תחבורה ואף אתגרים הקשורים להנעת תהליכי שינוי ברמת הארגון. חלק זה של היום אפשר הצצה ל"מאחורי הקלעים" של הספארי ברמת-גן, תוך שימוש בכלים מדיסציפלינת ה"ביו-אינספריישן" או "ביו-מימקרי" (bio-inspiration)² - תחום דעת רב-תחומי הרואה בטבע מאגר של רעיונות, מבנים, חומרים ותהליכים סביבתיים וברי קיימא ודרכם מספק חשיבה לגבי האופן בו ניתן ללמוד מן הטבע על התמודדות עם מגוון רחב של בעיות (כך למשל, ניתן להשתמש בכלים של הביו-אינספריישן לצרכים הנדסיים, ייצור מזון, מנהל עסקים, ואפילו פסיכולוגיה חברתית).

לדוגמאות לישום עקרונות הביו-אינספריישן בהובלת תהליכי שינוי בארגונים לחצו כאן.

מודלים להטמעת קיימות ברמה הארגונית - סדנת חשיבה

בחלק זה של היום הוצגו ונותחו 3 מודלים שונים לקידום אסטרטגיה של קיימות עירונית ב-3 עיריות החברות במיזם אמנת האקלים: עיריית תל אביב-יפו, עיריית באר-שבע ועיריית רעננה:

עיריית תל אביב-יפו - נושא הקיימות מקודם, ככל נושא בעירייה, באמצעות מערך ארגוני שלם של תכנון ובקרה המתכלל יחד את כל התחומים בהן העירייה עוסקת ואת עבודת כל המחלקות והאגפים בעירייה. מנגנון זה מנוהל ע"י יחידת התכנון העירוני אשר מנחה את יחידות העירייה בכתיבת תוכניות עבודה שנתיות הנגזרות מהאסטרטגיה, החזון והמטרות העירוניות. כמו-כן, מבצעת היחידה מעקב ובקרה כך שמנגנון זה מבטיח כי כל התחומים המוגדרים בחזון העירוני הכללי, בניהם קיימות ואיכות הסביבה, יקבלו התייחסות בתוך הפעילות השוטפת של העירייה. בנוסף לכך, מונה מנהל בכיר להובלת תחום הקיימות בעירייה והוקם פורום עירוני לקיימות בראשות המשנה למנכ"ל בו לוקחים חלק ארגוני הסביבה הפועלים בעיר ונציגים ממחלקות ואגפים שונים בעירייה המהווה פלטפורמה לשיתופי פעולה שונים. בנוסף, יש לציין כי תהליך הטמעת נושא הקיימות מגיע במידה רבה "מלמעלה" מתוך מחויבות של ראש העיר, המנכ"ל והנהלה.

עיריית באר-שבע - קידום הקיימות בעיר החל במהלך תהליך המיתוג מחדש של העיר כעיר של הזדמנויות. במסגרת זו נוסחו מספר הזדמנויות המתייחסות לתחום הקיימות. במסגרת התהליך, הוגדר תפקיד חדש וייחודי המהווה מעין "בועה" בתוך המערכת העירונית - "מתאמת קיימות". מתאמת הקיימות עובדת באופן רוחבי מול כלל אגפי העירייה מול בעלי התפקידים שהוגדרו כרפרנטים של קיימות בכל אגף ומחלקה ובגיבוי מלא של מנכ"לית העירייה וראש העיר. מנגנון זה מאפשר למתאם הקיימות לדלות בקלות ויעילות את המידע הנחוץ בכל נושא ולתכלל ולתאם תחומים בין אגפים ומחלקות שונים. באמצעות דיאלוג, רתימה וקריאת המפה האנושית בעירייה לצורך חיבור בעלי תפקידים שונים, ניתנה מעטפת של קיימות לכל הפעילות השוטפת של העירייה. בנוסף לתהליך הפנים-ארגוני, השכילה עיריית באר-שבע לקבל עזרה מבחוץ ולהשתמש באחד המשאבים החשובים ביותר שיש לעירויות - התושבים.

² למידע נוסף אודות פעילות שניתן לקיים בספארי ניתן ליצור קשר עם יותם בר, רכז תוכניות בין תחומיות והעצמה ב- yotam@safari.co.il או עם מיכל טופז, רכזת תחום ביומימיקרי בספארי - michal@safari.co.il. הטלפון בספארי: 03-6305308.

פרופ' עדי וולפסון, מנהל המחלקה להנדסה כימית במכללת סמי שמעון בעיר, משמש מזה שנים כיועץ לא-פורמאלי של ראש העיר לענייני סביבה וקיימות. עדי שימש כמנטור למתאמת הקיימות החדשה שנכנסה לתפקיד והוא מסייע עד היום בכל הקשור להכוונה רעיונית בתחום ובאופן שוטף בנושאים מקצועיים. משאב חיצוני נוסף ש"גוייס" לטובת התהליך הוא הארגונים הירוקים הפועלים בעיר, הנתפסים על ידי העירייה כשותפים חשובים, כזרוע ביצועית לקידום פרויקטים שונים.

עיריית רעננה – מקדמת תהליך הטמעה עמוק של קיימות בעירייה ובעיר. מדובר בתהליך שהתחיל בראש עיר המחויב לנושא וחלחל מטה לכל אגפי העירייה. המחויבות העמוקה באה לידי ביטוי במינויה של סמנכ"לית לתחום הקיימות ולהקמה של מחלקת קיימות בעלת עצמאות יחסית בתוך העירייה שמתנהלת כמטה לקידום התחום. כחלק ממהלך זה, עברו כל עובדי העירייה הדרכות והכשרות בנושא שהופנמו עד כדי כך שכל שהעירייה כבר "מדברת קיימות". תפיסה זו מגולמת גם בהתנהלות העירייה ומוסדותיה המהווים דוגמה לניהול מקיים במסגרת תקן ISO 14001, ונעשות בה פעולות לצמצום שימוש במשאבים, הפרדת פסולת, מחזור והתייעלות אנרגטית. מחלקת הקיימות של העיר מהווה גם כוח מניע לתהליכים ופרויקטים שונים בהיותה מרכזת צוותי היגוי לכל פרויקט בתחום הקיימות, תוך הקפדה לתת את הקרדיט הנדרש לכל המעורבים בתהליך ובכך להבטיח את המשכיות שיתופי הפעולה איתם. בנוסף, מקפידה העירייה לנהל קשר ישיר מול הציבור בסקרים, שאלונים ופעילות הסברה.

כמה מילים להמשך:

- המפגש הבא יתקיים במהלך חודש מרץ 2014 ויעסוק בנושא **צמצום השימוש ברכב פרטי** על הבטוי השונים: תשתיות, מידע וטכנולוגיה, שינויי התנהגות והסברה ועוד. נבקש מכל מנהלי התהליך בעיריות להביא עמכם למפגש זה את בעלי התפקידים הרלוונטים ביותר בעירייתכם, העוסקים בתחום התכנון והתחבורה.
- אנו פתוחים להערות והארות בנוגע למפגש זה כמו גם לרעיונות נוספים למפגשים העתידיים. ניתן להעביר פניות לדניה במייל – danyav@forum15.org.il.

קבצים מצורפים:

- דף קשר – מנהלי התהליך ליישום אמנת האקלים
- קובץ תמונות מהסדנה בספארי

מפגש זה התקיים תודות למועצה הישראלית לבנייה ירוקה; זיוית לינדר, המשרד להגנת הסביבה; ד"ר אורלי רונן, המרכז לקיימות מקומית; ורד קריספין, מנהלת פרויקטים חטיבתיים, עיריית תל אביב-יפו; רונית איבגי, מתאמת קיימות עירונית, עיריית באר-שבע; בתיה ברקו-אלפסי, מנהלת מחלקת קיימות, עיריית רעננה; סורין סולמון, היחידה לאיכות הסביבה, עיריית רמת-גן; מיכל טופז ויותם בר, הספארי; מוזיאון האדם והחי.

"...אנו אלה שבוראים את העולמות שאנו חיים בהם, פשוטו כמשמעו. ואנו מסוגלים גם לשוב ולברוא אותם. המהפכות הגדולות בתולדות האדם אירעו לא פעם בזכות רעיונות חדשים ודרכי התבוננות חדשות שניפצו ודאויית ישנות. זהו התהליך המהותי של שינוי תרבותי..."

קן רובינסון\לצאת מהקווים
